

az utolsó tételt. Geniális humoreszk, amely a végén, mint mámoros, hatalmas életöröm himnusza a mahleri zene legnagyobb magaslataira emelkedik.

Weissbach kitűnő dirigensképességeit bizonyította a rendkívül bonyolult, nehéz mű előadásának nagyszerű lendülete, különösen a vonósok szép színei. Karmester és zenekar lelkiismeretes munkájukkal egyaránt rászolgáltak a meleg ünneplésre.

*

Vincent D'Indy-nek, a közelmúltban elhunyt nagy francia mesternek emlékére tartott művészetet közvetített a Rádió a Werbőczy-utcai Zichy-palotából. A Papp Viktor érdekes felolvasásával bevezetett magas színvonalú hangverseny például szolgálhatna a Rádió vezetőségének oly hangversenyek rendezésére, hol a közönség a zeneszerzőre és a művekre vonatkozó tudnivalókról ilyen előzetes felolvasás útján értesül. Ez a legjobb eszköz arra, hogy a Rádió legfőbb hivatását — az előkelő, komoly zenét közelebb hozva a hallgatóság szívéhez és eszéhez — betölthesse. A hangversenyen a leg-

kiválóbb művészek adtak elő D'Indy műveket. Hubay Jenő, az elhunyt mester fiatalkori jóbarátja szólószámkokban és a zongoratrióban ragyogtatta világhírű művészetét. Basilides Mária a tőle megszokott nagy kultúrával adott elő D'Indy-dalokat. A trió kényes nehéz zongoraszólamában feltűnt Hegyi Emánuel nagyszerű készsége és muzsikalitása.

*

Tarnay Alajos dalestjei a főváros társadalmának széles rétegeiben nagy népszerűségnek örvendenek. A közismert szerző kétségtelenül legnagyobb érdeme, hogy kitűnő ízléssel tudja kiválasztani maga számára azokat a költeményeket, melyek rokon hűrokat szólaltatnak meg szívében. Ez a finom hangulatú, gyöngéd lírájú, meleg kedélyű kis világ — mely annyira rokon Tarnay kedvenc költőjének, Falu Tamásnak világával — könnyen megtalálja az utat a hölgyközönség szeretetéhez. Legújabb dalainak, amelyeket kitűnő dalénekesek és énekesnők interpretáltak, nagy sikerük volt.

Prahács Margit.

Külföldi Szemle.

Hans Carossa. Ez a jeles író orvos Münchenben. Keveset írt és aránylag későn fogott az íráshoz, mégis úgy tekintenek ma rá, mint napjaink legklasszikusabb német írójára. Ha valaki, úgy valóban ő talált rá az arany középpútra: tárgyban és előadásban egyaránt. Kristálytisztá, egyszerű és mégis nagyon szép stílusát és nyelvét mindenki elismeri. Régebbi könyvei közül talán legismertebb «Das rumänische Tagebuch» (1924). Ez a legnevesebb értelemben vett háborús irodalom: törzsorvosként járt az oláh hadszíntéren és az emberi szenvedés, nyomor és hősiesség új emberré formáló ereje csodálatos közvetlenséggel és egyszerűséggel szól hozzánk köny-

véből. Legújabb művével karácsonyra lepett meg bennünket: «Der Arzt Gion»-nal. Önéletrajzszerű volt már «Doktor Bürgers Ende» (1913) s ilyenek tetszik ez az «elbeszélés» is, mint regényét nevezi. Csakhogy bámulatos önmérsékléssel megalkotott művek ezek mind. Nincs itt fölösleges epizód: minden alak, minden esemény, minden szó a maga helyén van. Úgy nőtt ez az «Arzt Gion» mint valami pompás virág; arányos, tetszetős, erőltettség nélküli minden része. Kezdetben föl sem fogjuk szépségét és mély értelmét, annyira kristálytisztán egyszerű benne minden.

Gion orvos a mai önzésbe és zilált-ságba vesző emberiségnek a megmen-

tője lehetne, ha szellemét hatni engednők magunkra. A gyógyító és egyben saját magát is erősítő jóság és ember-szeretetet nevelő és nevelkedő útjának rajza ez. A betegek nevelik Giont, az orvost! Ő meg testi enyhülést és lelki vígaszt igyekszik nekik adni; segítő kezét nyújt mindenkinek, akit jó sorsa körébe sodort. Főként három személy hat rá mélyen: Emerenz, a halálosan vérszegény, ágrólszakadt cseléd, aki nem engedi elvenni magától a fejlődő magzatot, jóllehet érzi, hogy az megöli őt; Cynthia, a beteg szobrász és festőnő, aki nem tud lemondani az alkotásról, bármily vajudásokba sodorja is az; Tóni, a nép gyermeke a maga gyomlálatlan őszöztőneivel, melyek rendteremtő férfikézre szorulnának, pedig ráadásul szegény jó nagyanyja is végkép árván hagyja halálával. Gion orvos a sors szerepét játssza mind a hármuk mellett, ők pedig az ő sorsát segítenek öntudatlanul is formálni. Cynthia a neje, Tóni a fia lesz, Emerenz magától értetődő hősiességgel a halálba megy, hogy az új életnek, a gyermeknek utat engedjen.

Ritkán látták meg a legegyszerűbb modern nagyvárosi emberek nyomorúságában oly romantikamentes igazságkereséssel a rejtett szépséget, mint itt Carossa. Mily megragadó a távcsövével a nap-, hold- és csillagokat mutogató Tóni, meg reszketőfejű, öreg nagyanyjának élete és halála. Éppen az öregasszony halála és a fiú bátor viselkedése, kire váratlanul szakad ez a csapás, külön kis hősköltemény. A mellékalakok közül külön említést érdemel a hangját vesztett morfinista énekesnő, kinek férje késő éjjel megy el az orvosért, hogy a tiltott csodaszerrrel néhány negyedórára új életet öntsön bele.

Franz Werfel az utóbbi években a regényre összpontosította írói erejét. A legújabb, *«Die Geschwister von Neapel»* majdnem a német eredetivel

egyidőben jelent meg olcsó kiadásban magyar fordításban. Az utóbbiban persze a műnek épp elismerést érdemlő szépségei halványulnak el.

Nápoly és környékének sajátos hangulatát sikeresen tükrözi a regény. Az események tömege, az ellentétek kiélezett egymás mellé helyezése, érzelmek és indulatok túlhajtása, a színnek riktó fölrakása, egy bizonyos fajtajú zeneiség mind azt mutatja, hogy Werfernél a *barokk* mind erősebben érvényesül (már lírájában is jelentkezett), persze modern romantikus vonásokkal keverten. Sokkal több történik itt néhány lapon, mint Carossa főtebb tárgyalt egész művében. Ez pedig igazán nem dicséret.

Maga a téma voltaképp elég régi: Pascarella bankár, a természetellenesen szigorú apa a jólismert, később megtérő, családi zsarnok. Legkedvesebb leánya, hat gyermeke közt a legszebb, egyik percben öngyilkos akar lenni, a másikban odaadja magát egy angolnak s lázadásával és szerelmével megmenti a zsarnok apát, annak bukott bankját s végül elbukott önmagát is. A bank utazási irodává alakul, a legifjabb testvérpár Amerikába hajózik át, a sorstól megpuhított családfő modern gondolkodásúvá enyhül; egyszóval amerikai ízü happy end! Amíg ennyire jutunk, addig természetesen sok mindennek kell történnie és a szerző nem takarékoskodik a színekkel, hangokkal, meglepetésekkel és gyors fordulatokkal. Aki az ú. n. barokk nagyregényt ismeri, az itt modernizált, raffinált formában meglesi fogásainak egész sorát. Szentéletű apáca halálos ágyától a városi plebs tülekedéséhez, a kolostortól a szállodai szoba szerelmi jelenetéhez feltűnően könnyű itt az átmenet. Mondani sem kell, hogy a keresztény vallásosság lényege ilyen szellem mellett veszendőbe megy; ezt a szerző különben sem tudta megérteni egyetlen régi alkotásában sem. Az ellen tiltakoz-

nunk kell, amit párthívei éppen ezzel a regényével kapcsolatban kürtölnek megint világgá: hogy Werfelben modern proféta, szellemi vezetőegyéni-ség támadt volna a német irodalomban. Ettől távolabb áll, mint valaha.

Kószó János.

Gertrud von Le Fort : Das Schweisstuch der Veronika. Gertrud von Le Fort, aki a modern német katolikus líra egyik legkiválóbb képviselője, első regényében, *Veronika kendőjében*, egy tizenhatéves leány szellemi és lelki fejlődésének útját rajzolja meg. Veronika egy elhagyatott, régi kolostorban él Rómában nagyanyjával, aki az antik világ és művészet hódolója és különös nagynénjével, akinek egész élete a pogány hitetlenség és a katolikus hit ellentétes pólusai között zajlik le. Ebben a környezetben nevelkedik az árva Veronika: nappal német tudósok és művészek között, akik nagyanyja szalónját látogatják, éjjel egy szenvedő és küzködő nagynéni szobájának szomszédságában és egy szökökút szüntelen csobogásának melódiájában. Olyan ennek a szökökútnak a zenéje, mint egy benső, titkos hang, simogató és korholó, megnyugtató és nyugtalanító. És Veronika, akit pogányként akarnak felnevelni, lassankint átalakul, a nagyheti szertartás, melyre nagyanyja, mint valami látványosságra viszi el, egész lelkét megrendíti s egy ismeretlen erőttől taszítva, térdrehull. És elindul lelki életének útján, hiába akarja visszatartani nagyanyja s nagynénje, Krisztus arca úgy nyomódik lelkébe, mint egykor Veronika kendőjébe.

A regény külső kerete, a pogány-és keresztényvilág Rómájának világnézeti összeütközése, monumentális háttére a hősnő lelkében lejátszódó küzdelemnek. Veronika víziója a csillogos nyári éjtszakában a Szent Péter-bazilika előtt, a nagyheti szertartások komor hangulata, a pogány nagy-

anya halálának rajza, aki még agóniájában is a Panthéont akarja látni szobájának ablakából, mindmegannyi felejthetetlen részlet.

Olvasás közben akaratlanul Proust jutott eszembe: a fejezetek nélküli elsőszemélyű elbeszélés, a nagyanya és unoka kölcsönös szeretete, Veronika lelki és pszichológiai életének aprólékos analízise emlékeztetett éppen arra az íróra, akinél távolabb művész még nem állt Istentől. Gertrud von Le Fort regényének művészi és etikai értékét Prousttal összehasonlítva, éppen az a spirituális és misztikus atmoszféra adja meg, mely a francia regényírónál teljesen hiányzik. Nem hiszem, hogy nagyobb dicsérettel lehetne egy könyvnek adózni, mint ennek a jelenségnek megállapításával.

Just Béla.

Pierre Bost : Le Scandale. Vannak regények, melyek problémákat oldanak meg s vannak melyek megoldhatatlan problémákat hagynak az olvasóban. A fiatal Bost legújabb alkotása, a *Scandale*, az utóbbiak közé tartozik. Az írónak láthatólag centrális problémája a háború utáni nemzedék életének miértje, mert első regénye, a *Homicide par imprudence*, azután a *Crise de croissance* és most a *Scandale* egyazon téma variációi, anélkül, hogy ismételné önmagát vagy unalmassá válna. A három regény valószínűleg az író lelki fejlődésének három preiódusát adja, természetesen kivetítve és objektívalva. Érdekes megfigyelni, hogy a mai fiatal francia regényírók, ellentétben az előző generáció képviselőivel (Barrés, Gide, Proust), mind a *roman objectif* technikájával dolgoznak; az éregény nyílt vagy burkolt formája ma nem életképes. Azelőtt természetes volt, hogy a kezdő regényíró első alkotása vallomás és érzelmi kiáradás. Tessék ma elolvasni Green első regényét, a *Mont-Cinère*-t, vagy Radiguet *Le bal*

du comte d'Orgel-ét vagy Bost regényét, az első benyomás, mely az olvasót éri, mintha az író egy toronyból szemlélné az embereket és eseményeket; az együttérzés, részvét vagy ellenszenv teljesen hiányzik; minden szubjektív megnyilatkozás megszűnt. Rendkívül izgató munka lenne kihámozni ezekből az alkotásokból az író egyéni élményét és lelki részét.

Bost kronologikus regényt írt; nincs fontos és mellékes esemény; minden külső megmozdulás csak arra szolgál, hogy hősei morális fejlődésének vonalát a regény forgatóköriében megmutassa. Az elbeszélő rész másodrendű. Két orvosnövendék egyévi komoly munka után abbahagyja tanulmányát s kilép az életbe. Egy nyughatatlan és titokzatos ember pártfogolja őket; újságírók lesznek, a pénz és az érdekek világába kerülnek, ahol mindenkinek egy a jelszava: «gagner la vie», megkeresni a kenyeret; hogy milyen eszközökkel, mellékes. Morál? Isten? ki törődik itt ezekkel a lényegtelen kérdésekkel? Egy megnemértés, melyet titkolt vetélykedés is

tetéz, feszültséget okoz a két barát között. Pierre Silvanès-t egy reggel holtan találják ágyában, Simon Joyeuse úgy érzi, hogy ő okozta elővigyázatlanágból a szerencsétlenséget s megdöbbenve áll barátja halottaságyánál, fellázadva a *botrány* miatt, mely az ember elkerülhetetlen végzete és feltétele a földön. De ez a lázadás csak szalmaláng Simon Joyeuse-nél. Úgy érzi, hogy az, aki a botrányt okozza, nemcsak bűnös, de büntetett is, az egész élet értelmetlen valami, legjobban, ha az ember a rab bátorságával tekint és fogad el mindent. És Simon Joyeuse folytatja életét, melynek értelmét képtelen megérteni.

Az ember napokig nem tud szabadulni a regény ránehezdedő nyomásától. Többet kapott, mint amennyit szeretett volna. Simon Joyeuse mindenbe beletörődő és amorális lelkiisége nem valami felemelő látvány. Maga a regény a mai fiatalok nagyvárosi életének kíméletlenül éles rajza és Bost regényírói tehetségének és írói bátorságának bizonyítéka.

Just Béla.

Hibaigazítás. A Napkelet 1932. évf. 2. számának 130. lapján a 44. sorban: életűnek helyett: *életutak*, u. o. az

50. sorban: kapcsolásaikkal helyett: *kapcsolataikkal*, u. o. a 22. sorban: koronáját helyett: *koszorúját* olvasandó.

A Szerkesztőség közleményei.

Minden kézirat a Szerkesztőség címére (Budapest, VII., Rózsa-u. 23. Telefon J. 314—20.) küldendő. Hivatalos órák délután 5—7-ig.

A folyóirat anyaggyűjtését minden hónap 15-én zárjuk. — Írógépen írt cikkeket kérünk. — Kéziratokat csak akkor küldünk vissza, ha bélyeggel ellátott, megcímezett borítékot mellékel a szerző.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.

Helyettes szerkesztő: HARTMANN JÁNOS.

Stephaneum nyomda r. t. — Nyomdaigazgató: KOHL FERENC.